

KANNUKSEN KAUPUNGIN

---

*YMPÄRISTÖNSUOJELUN
VALVONTASUUNNITELMA*

VUOSILLE 2025–2030

KANNUS

TEKNISET PALVELUT

Teknisten palveluiden lautakunta: x.2025 § x

SISÄLTÖ

1. Johdanto	3
2. Alueen ympäristöolosuhteet ja merkittävimmät pilaantumista aiheuttavat toiminnot	4
2.1 Pohjavesialueet	6
2.2 Pintavedet	7
2.3 Luonnonsuojelualueet ja luontokohteet	8
2.4 Geologia	9
2.5 Kulttuuri-, maisema- ja arkeologiset arvot	9
3. Ympäristönsuojelulain valvonta	10
3.1 Yhteiskäsittelyluvut	10
3.2 ELY-keskuksen valvomat kohteet	10
3.3 Kertaluonteista toimintaa koskevat ilmoitusmenettelyt	11
3.4 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	11
3.4.1 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet	12
3.4.2 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta	12
3.4.3 Asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (Nitraattiasetuksen valvonta)	12
3.4.4 Jätevesien käsittely ja johtaminen viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla	12
3.4.5 Muut valvontakohteet	12
4. Jätelain valvonta	12
4.1 Laitosvalvonta	13
4.2 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta	13
4.3 Jätehuoltomääräysten valvonta	13
4.4 Siirtoasiakirjat ja jätteen luovuttaminen	13
4.5 Rakennus- ja purkutyöt	13
4.6 Rakennetun ympäristön valvonta	14
4.7 Roskaantuminen	14
4.8 Jätteiden ja maa-ainesten hyödyntämisen valvonta maarakentamisessa	14
5. Muun lainsäädännön mukainen valvonta	14
5.1 Vesilain valvonta	14
5.2 Haja-asutuksen jätevesien käsittelyvelvoitteen valvonta	15
5.3 Vesihuoltolain valvonta	15
5.4 Kemikaalilain valvonta	15
5.5 Otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön valvonta	15
5.6 Maasto- ja vesiliikennelain valvonta	15
5.7 Ilmanlaadun valvonta	16
5.8 Maa-aineslain valvonta	16
5.9 Ulkoilulain valvonta	16
5.10 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät (Ympäristön tilan seuranta)	16
6. Valvontakohteiden luokittelu ja riskinarviointi	16

6.1	Toimintojen riskinarviointi.....	16
6.2	Toimialakohtainen riskinarviointi.....	16
6.3	Laitoskohtainen riskinarviointi.....	17
6.4	Valvontaluokat.....	18
7.	Valvontaohjelman laatiminen.....	19
8.	Valvontatoimenpiteet.....	19
8.1	Määräaikaistarkastus.....	19
8.2	Ympäristöluvan, rekisteröinnin tai ilmoituspäätöksen voimaantulotarkastus.....	19
8.3	Tarkastus yleisöilmoituksen perusteella.....	19
8.4	Onnettomuus tai poikkeuksellinen tilanne.....	20
8.5	Tarkastuskertomus.....	20
8.6	Raportoinnin seuranta.....	20
8.7	Muut valvontatoimenpiteet.....	20
9.	Valvonnan maksullisuus.....	20
10.	Valvonnan resurssit.....	21
10.1	Valvonnan priorisointi.....	21
10.2	Valvonnan delegointi.....	21
10.3	Valvonnan tietojärjestelmät.....	21
10.4	Koulutus.....	22
10.5	Viranomaisten välinen yhteistyö.....	22
11.	Valvontaohjelman tavoitteiden toteutuminen 2018–2022.....	23
12.	Tulevaisuus ja kausi 2025–2030.....	24
	Lähteet:	24

1. Johdanto

Ympäristönsuojelulain (YSL 527/2014, 168 §) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on velvollisuus laatia alueelleen valvontasuunnitelma ja -ohjelma ympäristönsuojelulain mukaisten luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen säännöllistä valvontaa varten. Lain tavoitteena on, että valvontasuunnitelman ja -ohjelman myötä valvonta kohdentuu ympäristönsuojelun kannalta merkittävimpiin toimintoihin, mikä lisää valvonnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta.

Valvonnan ensisijaisina toimenpiteinä ovat määräaikaistarkastukset, joiden tiheys määräytyy kohteille tehtävän ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Tavoitteet laadukkaasta, säännöllisestä ja tehokkaasta valvonnasta saavutetaan, kun kohteita tarkastetaan riskinarvioinnin perusteella tasapuolisesti ja riittävän usein, jolloin epäkohtiin päästään puuttumaan ajoissa. Myös valvontatehtävien asiantunteva ja huolellinen hoitaminen sekä tarkoituksenmukainen tehtävien priorisointi tehostavat valvontaa. Suunnitelmallisella valvonnalla voidaan lisäksi vähentää eri viranomaistahojen tarpeetonta päällekkäistä valvontaa.

Valvontasuunnitelma- ja -ohjelma koskevat ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa. Ympäristönsuojeluviranomainen voi halutessaan yhdistää

valvontasuunnitelmaan myös jätelain (JL 646/2011) mukaisen valvontasuunnitelman (JL 124 §) jätteen ammattimaisen keräyksen valvonnan järjestämisestä. Valvontasuunnitelmaan ja -ohjelmaan perustuvista valvontatoimenpiteistä, jotka koskevat siis ympäristölupavelvollisten (YSL 27 §) ja rekisteröitävien (YSL 116 §) toimintojen sekä jätteen ammattimaisen keräyksen (JL 100 §) valvontaa, voidaan periä maksu voimassa olevan valvontataksan mukaisesti.

Ympäristönsuojeluviranomainen voi halutessaan koota suunnitelmaan myös muiden säädösten mukaisia valvontatoimenpiteitä. Ympäristönsuojeluviranomaisen valvontakokonaisuuteen kuuluu määräaikaisesti valvottavia kohteita sekä ennakoimattomia valvontatoimia. Nämä valvontatoimenpiteet eivät kuitenkaan kuulu ympäristönsuojelulain 168 §:ssä tarkoitettuun säännölliseen valvontaan eikä niistä voida periä maksua, vaikka ne ovatkin mukana valvontasuunnitelmassa. Valvontaresursseja on varattava riittävästi säännöllisen valvonnan ohella myös muihin ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkentän mukaisiin valvontatoimiin.

Kannuksen kaupungin valvontasuunnitelman ja -ohjelman sisältö on laadittu ympäristönsuojelulain ja ympäristönsuojeluasetuksen (YSA 713/2014) mukaisesti. Suunnitelmaan on koottu ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen lisäksi ilmoitusmenettelyn alaisia ja ei-luvanvaraisia valvontakohteita. Valvontasuunnitelmaan on yhdistetty myös jätelain (JL 646/2011) mukainen valvontasuunnitelma jätteen ammattimaisen keräyksen (JL 100 §) valvonnasta sekä muu jätelain mukainen valvonta. Maa-ainelain (MAL 555/1981) mukaisten maa-ainesten ottamispaikkojen valvonta on jätetty valvontasuunnitelman ulkopuolelle lukuun ottamatta ottamispaikkojen ympäristölupavelvollisia ja rekisteröitäviä toimintoja.

Valvontasuunnitelman ja -ohjelman laadinnassa sekä toimintojen ympäristöriskien arvioinnissa on hyödynnetty Kuntaliiton ohjeita (Mattsson 2016). Valvontasuunnitelmassa on esitetty alueen ympäristöolot ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavat riskit, viranomaisen valvontavastuulle kuuluvat toiminnot sekä käytettävissä olevat valvonnan voimavarat ja keinot. Suunnitelmassa on kuvattu valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin toteutustapa ja perusteet sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö ja menettelytavat valvontaohjelman laatimisessa ja valvonnassa. Valvontatehtäviä on voitu myös laittaa tärkeysjärjestykseen, jos se on katsottu välttämättömäksi tehtävien asianmukaiselle hoitamiselle. Edellisen kerran Kannuksessa on tehty valvontasuunnitelma 2018-2022 kaudelle. Suunnitelma on tehty aikavälille 2025-2030 ja se tarkastetaan ja päivitetään säännöllisesti viiden (5) vuoden välein, tai valvontaan vaikuttavien merkittävien muutosten yhteydessä.

Kannuksen kaupungin valvontaohjelma sisältää tiedot kaikista valvontakohteista, ohjelmakaudella toteutettavista luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja muusta suoritettavasta säännöllisestä valvonnasta. Lisäksi ohjelmassa arvioidaan valvonnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista edellisellä valvontakaudella. Ohjelman avulla seurataan valvontasuunnitelman toteutumista. Valvontaohjelma päivitetään vuosittain, tai tarpeen vaatiessa.

2. Alueen ympäristöolosuhteet ja merkittävimmät

pilaantumista aiheuttavat toiminnot

Kannus on Keski-Pohjanmaalla sijaitseva, Lestijokivarteen sijoittuva 5 276 asukkaan kaupunki. Kokonaispinta-alaltaan kaupunki on 470,65 km². Elinkeinorakenne pohjautuu palveluihin ja teollisuuteen, joiden lisäksi merkittävä määrä työpaikkoja on alkutuotannossa. Asuinkiinteistöjen jätehuollosta vastaa kuntien omistama alueellinen jätehuolto-yhtiö Vestia Oy ja kaupunkialueen vesihuollon järjestää Kannuksen vesiosuuskunta.

Ympäristönsuojelun valvontakohteiden pilaantumisen riskit kohdistuvat enimmäkseen pinta- ja pohjavesiin. Valvontakohteissa on lukumääräisesti eniten eläinsuojia, kivenlouhimoita ja -murskaamoja. Päästöjä ympäristöön aiheutuu lähinnä edellä mainituista toiminnoista.

Eläinsuojat voivat aiheuttaa ympäristön pilaantumista muun muassa erilaisten kemikaali- ja polttoainevahinkojen, jätteiden, lannan epäasiallisen käsittelyn sekä varastoinnin kautta. Lannankäsittely erityisesti sekoitettaessa lietesäiliöitä, voi aiheuttaa tilapäistä hajuhaittaa naapurustolle. Pääosa eläinsuojista sijoittuu taajaan asutetun ympäristön ulkopuolelle, ja toiminta voidaan mieltää tyypilliseksi maaseudulle.

Kallioulouhokset ja murskaamot voivat aiheuttaa vesistö päästöjä, tai alapuolisten ojien liettymistä, jos louhoksista pumpattavien vesien käsittely ei ole asianmukaista. Toiminnossa on myös laiterikkojen vuoksi olemassa riski polttoainevahingoille. Pöly- ja hiukkaspäästöt ovat myös mahdollisia, jos toiminnanharjoittaja ei huolehdi riittävästä pölyntorjunnasta.

2.1 Pohjavesialueet

Kannuksessa sijaitsee kokonaan tai osin kahdeksan (8) luokiteltuja pohjavesialuetta (Taulukko 1). Isohannin pohjavesialue poistettu luokitukselta ELY-keskuksen toimesta 25.3.2021 (ELY-keskus, 2021). Kannuksen vesiosuuskunnalla on toiminnassa useita vedenottamoja ja kaivoja Kannuksen sekä Kokkolan alueella. Terveysviranomaisen yhdessä kunnallisen vesiyhtiön kanssa, valvoo talousveden laatua. Suurimmalla osalla Kannuksen kaupungin pohjavesialueista ei ole voimassa olevaa suojelusuunnitelmaa.

Kannuksen Eskolan kylällä sijaitsee Eskolanharjun II-luokan pohjavesialue. Pohjavesialueen päävirtaussuunta on luoteesta kaakkoon. Alue on taajaan asutettua, ja sitä halkoo valtatie 28, kantatie 86 sekä Pohjanmaan rata. Kyseisen radan pohjavesialueosuudella ei ole Ratahallintokeskuksen pohjavesiseurantaa, eikä rakenteellisia pohjavesisuojauskohteita. Lisäksi pohjavesialueella sijaitsee eri ympäristönsuojelun varaisista toimintoja ja PIMA-kohteita. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän (YLVA) useita pilaantuneita kohteita on kunnostettu. Eskolanharjun pohjavesialueen suojelusuunnitelmasta on laadittu luonnos 2012. (Lindsberg & Rankonen 2012).

Eskolassa sijaitsee myös useita vanhoja maa-aineksenotto paikkoja, joista on muodostunut alueelle pohjavesilampia. Alueella sijaitsee kolme ympäristönsuojelun valvontakohtetta, jotka ovat velvoitettuja

pohjaveden tilan tarkkailuun. Alueella on useita kunnostettuja ja kunnostamattomia PIMA-kohteita. ELY-keskus tarkkailee ratahallinnon PIMA-kohteen vaikutusta pohjaveteen. Lisäksi pohjaveden varsinaisella muodostumisalueella, ja suoja-alueella on viljelyskäytössä olevia peltoja, jotka nostavat pohjaveden pilaantumisriskiä. Eskolanharjusta vettä ei enää oteta Kannuksen vesiosuuskunnan vesijohtoverkkoon, mutta alueella sijaitsee useita talousvesikaivoja, joiden vettä asukkaat voivat käyttää. Hanhinevalla on myös pieni itsenäinen vesiosuuskunta, joista jotkin kiinteistöt hankkivat vetensä.

Hietakankaan pohjavesialueelle sijoittuu kaksi valvontakohtetta, jotka muodostavat riskin pohjavesille. Taimitarhan pienestä jakeluasemasta ei normaalitilanteessa aiheudu vaaraa pohjavedelle. Taimitarhalla vuosikymmeniä sitten käytetyt torjunta-aineet muodostavat yhä riskin pohjavedelle. Alueellinen ELY-keskus valvoo taimitarhan pohjavesitarkkailua. Hietakankaanharjun ampumaradan rakenteet ja suojaukset on määrätty toteutettavaksi vaiheittain 2032 mennessä. Toimenpiteiden pitäisi vähentää toiminnasta aiheutuvia riskejä. Pohjaveden päävirtaussuunta on luoteesta kaakkoon, ja vedet purkautuvat itäpuolella Pieneen Hullujärveen, ja läheisille suoalueille sekä pohjoispuolella Suonojaan. Lisäksi ampumaradan pilaantuneet maat nostavat riskiä. Pohjavesialueen reunalla sijaitseva lentokenttä on lakannut toimimasta. Lentokentän yhteydessä toimi aiemmin polttonesteiden jakeluasema. Jakeluaseman mahdollisesti pilaantuneista maista, tai sijainnista ei ole tietoa. Hietakankaalla on ainakin yksi maa-ainestenottopaikka pinta-alallisesti varsin laaja maa-ainestenottopaikka, ainakin vuodesta 1987–1997. Lisäksi alueen eteläkärjessä sijaitsi aikanaan osa Eskolan sahan metsärataa.

Hietajärven pohjavesialue on määritetty 2021, 1-luokan pohjavesialueeksi. Alueella sijaitsee useita vanhoja maa-ainestenottopaikkoja ja yksi yhä toiminnassa oleva maa-ainesten ottopaikka. Toiminnan myötä alueelle on muodostunut kaksi pohjavesilampea, joiden lisäksi alueella on yksi luonnonlampi. Alueella harjoitetaan myös pienessä määrin peltoviljelyä pohjavesialueen suojavyöhykkeillä. Suurimman riskin pohjavedelle muodostaa maa-aineksen ottotoiminta ja jälkihoitamattomat maa-ainesten ottopaikat, joissa on yhä varastokasoja. Vesikolmio Oy:llä on vedenottamo alueella.

Narikassa Märsylässä ja Polehenkankaalla ei sijaitse ympäristönsuojelun valvontakohteita, joiden toiminnasta aiheutuisi suoraa ilmeistä riskiä pohjavesialueille. Narikkaan kohdistuu riskejä maataloudesta ja läpilleikkaavasta valtatie 28:sta sekä Pohjanmaan radasta. Radan pohjavesialueosuudella ei ole Ratahallintokeskuksen pohjavesiseurantaa eikä rakenteellisia pohjavesisuojauksia. Radan ja tien aiheuttavat riskit ovat kuitenkin pieniä, kun huomioidaan niiden varsin lyhyt leikkaus alueesta. Märsylässä on muutamia vanhoja maa-ainestenottopaikkoja ja Polehenkankaalla varsinaisen muodostumisalueen ulkopuolella on muutama pelto. Polehenkankaan pohjavesialueen ulkopuolella, mutta välittömässä läheisyydessä sijaitsevat maa-ainestenottopaikat on määrätty tarkkailemaan pohjaveden pinnan tasoa sekä läheisiä mahdollisia lähteitä ja kaivoja.

Kokkolassa pääosin sijaitsevien Hietaseljänharjun ja Riipan suojelusuunnitelmat ovat luonnosvaiheessa Kokkolassa. Näillä pohjavesialueilla ei sijaitse Kannuksen kaupungin ympäristönsuojelun valvontakohteita, joiden toiminnasta aiheutuisi suoraa riskiä pohjavesialueille. Muilla luokitelluilla pohjavesialueilla Kannuksessa

pohjaveden pilaantumisriskiä aiheuttavia toimintoja ei esiinny samassa laajuudessa kuin Hietakankaalla ja erityisesti Eskolassa.

Ympäristönsuojelun valvontakohteista aiheutuva pohjaveteen kohdistuvaa riskiä hallitaan säännöllisellä valvonnalla, ja velvoittamalla toimijoita säännölliseen näytteenottoon. Ympäristöluvanvaraisen toiminnan riskit pyritään ratkaisemaan jo lupavaiheessa. Pohjavesialueella sijaitseva toiminta nousee säännöllisessä valvonnassa heti korkeammaksi prioriteetiksi, kuin vastaava toiminta pohjavesialueen ulkopuolella.

Taulukko 1. Kannuksessa kokonaan tai osittain sijaitsevat pohjavesialueet. (Syke 2024)

Pohjavesialueen nimi	Antoisuusarvio m ³ /vrk	Tunnus	Luokka
Hietakangas	2 000	1021751	1
Hietajärvi	400	1021753	1
Märsylä	300	1042905	1
Polehenkangas	900	1042951	1
Narikka	350	1021701	1
Hietaseljänharju	1 200	1021752	1E
Riippa	2 000	1042952	1
Eskolanharju	1 300	1021703	2

"1-luokkaan vedenhankintaa varten tärkeän pohjavesialueen, jonka vettä käytetään tai jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan taikka talousvetenä enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin;

2-luokkaan muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen, joka pohjaveden antoisuuden ja muiden ominaisuuksiensa perusteella soveltuu 1 kohdassa tarkoitettuun käyttöön.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus luokittelee lisäksi E-luokkaan pohjavesialueen, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen." (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta 1263/2014, 10b §).

2.2 Pintavedet

Lestijoki sivu-uomineen ja Viirretjoen sekä Pöntiönjoen latvavedet ovat Kannuksen merkittävimpiä vesistöjä. Kannuksessa on 17 määriteltyä järveä. Järvet ovat suhteellisen pieniä pinta-alaltaan ja sisävesien osuus onkin Kannuksen pinta-alasta vain 0,51 % (Jarviwiki n.d).

Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelmassa Lestijoki luetaan suuriin turvemaiden jokiin, joka on vähiten ihmistoiminnasta muuttunut jokialue Keski-Pohjanmaalla, joskin Kannuksessa sijaitsee joen sulkeva Korpelan voimalaitospato, jonka ohittava on tehty kalatie 2014. Veden ekologinen tila on joessa ala- ja keskiosissa hyvä, yläosassa erinomainen. Kannus sijoittuu lestijoen ala- ja keskiosiin. Joessa on alkuperäinen äärimmäisen uhanalaiseksi luokiteltu meritaimenkanta, lisäksi jokeen nousee myös muita vaelluskaloja, kuten vaellussiikaa sekä nahkiaista. Joessa onkin elinvoimainen nahkiaiskanta. Lestijoki kuuluu Natura 2000-verkkoon ja joen suojelun perusteena ovat jokiekosysteemityyppi sekä uhanalaiset

eliölajit, kuten saukko. Natura-luokituksen lisäksi joki on suojeltu osittain koskiensuojelulain nojalla, ja kuuluu myös erityistä suojelua vaativiin vesistöihin. Joen ala- ja keskiosissa vesistöön kohdistuvia riskejä aiheuttavat tekijät ovat hajakuormitus, kiintoainekuormitus, rakenteelliset muutokset, maaperän happamuus ja tulvat. (Westberg ym. 2022, Ymparisto.fi, 2023).

Kannuksessa sijaitsevista Lestijoen sivu-uomista Salinoja ja Ypyänoja ovat merkittävimmät. Molempien uomien ekologinen tila on tyydyttävä. Salinojaa tai Ypyänojaa ei ole voimakkaasti ihmistoiminnan myötä muutettu, mutta kumpaankin kohdistuu ihmistoiminnasta kuormitusta. Maa- ja metsätalous ovat suurimmat kuormittajat, ja erityispiirteenä on alueella pitkään alueella pitkään jatkunut turkistarhaus. Salinojassa esiintyy luonnonvarainen taimenkanta, jota tuetaan istutuksin. (Westberg ym. 2022)

Kannuksessa osittain sijaitsevat Pöntiönjoki ja Viirretjoki ovat keskisuuria turvemaiden jokia, jotka ovat perattuja ja alttiita tulvimiselle. Pintavesien ekologinen tila on Pöntiöjoessa tyydyttävä ja Viirretjoessa välttävä. Pöntiönjoen kalataloudellinen merkitys on vähäinen johtuen veden vähäisyydestä, kuormituksesta ja happamista sulfaattimaista. Myös Viirretjoen kalataloudellinen merkitys on tällä hetkellä heikko johtuen veden vähäisyydestä, perkauksista, kuormituksesta sekä ajoittain huonosta vedenlaadusta. Jokien kemiallista tilaa heikentää myös alueelle tyypillisten happamien sulfaattimaiden happo- ja metallikuormitus. Kannuksen puhdistamon jätevedet johdetaan puhdistettuna lammasojan kautta Viirretjokeen. (Westberg ym. 2022).

Kannuksessa ei ole hulevesistrategiaa, eikä kaupungissa ole tehty hulevesitulvakartoitusta. Hulevesien aiheuttamia riskejä ei ole arvioitu ennen tätä valvontasuunnitelmaa. Ympäristönsuojelun valvontakohteet eivät ole raportoineet ongelmia hulevesiin liittyen, eikä yleisöilmoituksia ole tullut asian tiimoilta. On myös huomioitava Kannuksessa verrattain vähän läpäisemätöntä pintaa, jolloin riski on myös suhteessa pieni. Valvontakohteissa usein hulevesistä on määrätty jo luvassa. Määräykset usein koskevat hulevesien käsittelyä. Valvontakohteiden ulkopuolella suurinta riskiä aiheuttavat laajat läpäisemättömät pinnat, joita esiintyy usein työ- palvelu ja teollisuusalueiden yhteydessä.

Hulevesien ohella, sammutusvesien mukana kulkeutuu ympäristöön usein haitta-aineita, jotka voivat aiheuttaa riskiä ympäristölle. Tätä voidaan hallita asianmukaisen sammutusvesisuunnitelmalla, ja sen pitämisellä ajan tasalla. Sammutusvesisuunnitelma on päivitetty viimeksi 2023.

Kannuksessa on muutama ympäristönsuojelun valvontakohte, jotka ovat pintavesitarkkailuvollisia. Turkistarhatoiminnan hiivuttua, pintavesien tarkkailu on vähentynyt. Toiminnan luonne määrittelee näytteenoton tiheyden ja laadun. Pintavesiin kohdistuvaa riskiä voidaan pienentää suuntaamalla valvontaa sellaisiin kohteisiin ja toimintoihin, joista aiheutuu riskiä pintavesille, sekä valvomalla näytteenottoa. Ympäristöluvassa ja ympäristönsuojelulaissa säädetään päästöjen raja-arvoista.

2.3 Luonnonsuojelualueet ja luontokohteet

Natura 2000 -verkostoon kuuluvia suojelualueita ovat Lestijoki ja Viitajärvi, sekä osittain Kannuksen kaupungin alueella sijaitseva soidensuojeluohjelmaan kuuluva Etelänevan-Viitasalonnevan-Seljäsennevan alue. Viitajärvi on ainoa Keski-pohjanmaan Natura-2000 verkkoon kuuluva lintudirektiivin perusteella suojeltu järvi. (Ymparisto.fi 2023 b). Luonnonsuojelulain 64-65 § nojalla suojeltuja ja luontodirektiivin perusteella suojeltavia luontotyyppisiä Natura-kohteiden ulkopuolelta ei tunneta.

Hanninhautakangas-Kokonpesänneva on mukana soidensuojelun 2016 täydennys ehdotuksessa, Toholammilla pääosin sijaitsevan Järvinevan ohella. Valtion luonnonsuojelualueita on Kannuksessa Huminakankaan luonnonsuojelualue, joka on suojeltu valtioneuvoston asetuksella 2022/246. Yksityisiä luonnonsuojelualueita kunnassa on yhdeksän (9) ja luonnonsuojelulain 95 § nojalla rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä on kaksi (2) (Syke 2024 b-c).

Metsälain mukaiset elinympäristöt (1996/1093, 10 §) ovat luonnontilaisia, tai luonnontilaisen kaltaisia alueita, joiden tavoitteena on turvata metsien biologista monimuotoisuutta. Metsälain 10 § perusteella suojeltuja erityisen arvokkaita elinympäristöjä on hieman vajaa parisataa (Metsäkeskus 2024). Kannuksessa arvokkaat elinympäristöt eivät muodosta yhtenäisiä kokonaisuuksia ovat tyypillisesti pinta-alaltaan pieniä.

Luonnontilaisia puroja, noroja, lähteitä ja yli yhden hehtaarin lampia tai järviä suojaa vesi- sekä metsälaki. Vesiympäristön tilan vaarantaminen vaatii aina vesilupaa. Näistä kohteista Kannuksessa ei ole varsinaista koostettua paikkatietoa, valtakunnallisissa, eikä kunnallisissa aineistoissa. Järvet ja lammet ovat helppo paikantaa kartalta ja tunnistaa maastoissa. Lähteiden, norojen ja purojen tunnistaminen, sekä paikantaminen on haastavampaa. Osa lähteistä on merkitty maastotietokantaan, mutta maastotietokanta ei ole täysin kattava. Norojen ja purojen tunnistamisessa on käytännössä pakko hyödyntää maastokäyntiä, pelkkä karttatarkastelu ei tyypillisesti riitä. Paikkatietoa voidaan hyödyntää pienten virtavesien paikantamisessa, tarkastelemalla alueellista topografiaa, kosteusindeksiä, uoman muotoa ja pintavesien virtausmallia, muun tiedon ohella.

Lisäksi suojeltavia kohteita ovat ne, joista ympäristöviranomaisen (ELY) on tehnyt luonnonsuojelulain 77 § perustuvan rajauspäätöksen; luonnonsuojelulain 78 §:ssä tarkoitetun luontodirektiivilajin lisääntymis- ja levähdyspaikka; luonnonsuojelulain 73 §:ssä tarkoitetun suuren petolinnun pesä tai 70 §:ssä tarkoitetun rauhoitetun eläinlajin toistuvasti käytetty pesä. Kannuksen ympäristösihteerillä on lajitietokantaan käyttöoikeudet. Koostettua helpokäyttöistä paikkatietokantaa ei kuitenkaan ole edellä mainituista kohteista.

Ympäristönsuojelun valvontakohteet Kannuksessa eivät aiheuta ilmeistä vaaraa, tai riskiä suojelukohteille tai -alueille. Tyypillisesti riski ratkaistaan osana lupaprosessia, eikä luvan myöntäminen ole lähtökohtaisesti mahdollista, mikäli toiminnassa ei voida noudattaa mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään. Huomionarvoista on, että kaikkia lain turvaamia luontokohteita ei ole kartoitettu.

Ajan puitteissa luontokohteisiin kohdistuvaa riskiä pyritäänkin ehkäisemään tekemällä tarkastus lupaprosessin aikana ja sen jälkeen.

Toiminnanharjoittajalla on myös laissa määrätty selvilläölovelvollisuus toimistaan.

2.4 Geologia

Kannuksessa happamia sulfaattimaita esiintyy laajasti. Esiintymisen todennäköisyys on suurta Kannuksen keskustan, Yli-Kannuksen ja Yli-Viirteen alueilla. Myös jokivarsilla Väli-Viirteen -, Väli-Kannuksen - ja Märsylän seuduilla esiintymistodennäköisyys on suurta happamille sulfaattimaille. Sulfidipitoinen maa aiheuttaa ympäristön pilaantumisen riskin, jos se pääsee hapettumaan. Tyypillisesti hapettuminen tapahtuu maankuivatuksen yhteydessä, esimerkiksi ojittaessa. Hapettumisesta seuraa happamia valumavesiä, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä haittoja vesistöissä. (GTK 2014 & GTK 2022).

Kannuksessa sijaitsee useita tunnistettuja geologisesti arvokkaita kohteita, kuten kallioalueita, kivikoita ja moreenimuodostumia. Näillä ei ole ei ole suoraan lakiin perustuvia oikeusvaikutuksia. Geologisesti arvokkaat kohteet tulee kuitenkin huomioida maa-ainesten ottoa koskevassa lupaharkinnassa ja alueidensuunnittelussa.

Ympäristönsuojelun valvontakohteista toiminnan aloittamiseen ja ylläpitoon liittyvä maarakentaminen, voivat aiheuttaa ympäristöriskiä happamien sulfaattimaiden esiintymisen yhteydessä. Riski ei kuitenkaan poikkea, tai ole erityispiirre valvontakohteille, verrattain tavanomaiseen ojittamiseen sekä maa- ja metsätalouden aiheuttamaan riskiin.

2.5 Kulttuuri-, maisema- ja arkeologiset arvot

Pääosa Lestijokivarresta on kulttuurimaisemaa. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue rajoittuu käytännössä Kannuksen kuntarajaan, Toholammin puolelle. Kannuksessa puolella Lestijokivarsi on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. (Museovirasto 2024 a & Keski-Pohjanmaan maakuntaliitto 2016).

Kannuksen keskustan rakennuskanta tuhoutui pahoin tulipalossa 1934. Kulttuurihistoriallisesti säilyneitä arvokkaita ja suojeltuja rakennuksia ovat keskustan alueella hautausmaa, pappila ja rautatieaseman rakennukset, lisäksi Mäkiraonmäen vanha asutus sekä kirkko muodostavat valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön. (Museovirasto 2024 b-cc). Kannuksessa sijaitsee Museoviraston (2024 d) tietojen mukaan 139 kiinteää muinaisjäännöstä. Maanmittauslaitoksen maastotietokannan 2024 mukaan Kannuksessa on joitain kymmeniä tervahautoja, joista vain osa on museorekisteriin merkittyjä.

Ympäristönsuojelun valvontakohteista ei aiheudu merkittävää vaaraa tai riskiä kulttuuriympäristön kohteille. Maisema-arvot ratkaistaan osana kaavaa, tai rakennuslupaa. Muinaisjäännökset kartoitetaan luvitusprosessin aikana. Museovirasto tulee mukaan osaksi luvitusprosessia, jos toiminta vaarantaa kiinteän muinaismuiston tai sijoittuu sellaisen suoja-alueelle.

3. Ympäristönsuojelulain valvonta

Ympäristönsuojelun keskeisin ohjauskeino on ympäristönsuojelulain 27 §:n mukainen ympäristölupa, joka koskee ympäristöä eri tavoin kuormittavia toimintoja, tai aiheuttaa ympäristön pilaantumisen vaaraa. Eri toimintojen luvanvaraisuudesta ja ympäristölupaviranomaisten toimivaltajaosta on säädetty ympäristönsuojelulaissa ja sen nojalla säädettyssä ympäristönsuojeluasetuksessa.

Ympäristölupaharkinta on oikeusharkintaa. Lupa voidaan evätä vain, jos lainsäädännössä säädetyt luvan myöntämisedellytykset eivät täyty tai jos kyseessä on lain tarkoittama luvan myöntämisen este. Ympäristönsuojelulain mukaan toiminnalle on myönnettävä ympäristölupa, mikäli se täyttää ympäristönsuojelulain ja jätelain sekä niiden perusteella annettujen valtioneuvoston asetusten vaatimukset eikä toiminta ole ristiriidassa YSL 49 § ja 51 §:n mukaisten säästöjen, suunnitelmien ja ohjelmien kanssa. Lupamääräyksillä ohjataan toiminnan järjestämistä siten, että ympäristökuormitus on hyväksyttävällä tasolla.

Ympäristönsuojelulain liitteessä 4 on lueteltu ilmoituksenvaraiset toiminnot, joihin ei sovelleta ympäristölupamenettelyä vaan niistä tehdään ympäristönsuojelulain luvun 10a yleisen ilmoitusmenettelyn mukainen ilmoitus. Ympäristönsuojelulaissa on lisäksi määritelty toiminnot, jotka eivät normaalitilanteissa vaadi ympäristölupaa vaan toiminta voidaan rekisteröidä (YSL liite 2). Rekisteröitävästä toiminnasta tehdään rekisteröinti-ilmoitus ympäristönsuojeluviranomaiselle. Jos ilmoituksenvarainen tai rekisteröitävä toiminta sijoittuu 1- tai 2-luokan pohjavesialueelle, toiminta tarvitsee aina ympäristöluvan.

Kannuksessa oli vuoden 2025 alussa valvottavana yhteensä 71 kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ympäristölupa- tai ilmoituksenvaraista tai rekisteröityä toimintaa. Aktiivisia valvontakohteita oli hieman vähemmän. Kaikkia nykylainsäädännön perusteella olevia lupavelvollisia toimintoja ei ole ehditty luvittamaan, tai ne toimivat vanhojen siirtymäsäännösten perusteella. Rekisteröityjä ja ilmoituksenvaraisia toimintoja valvotaan samalla tavalla, kuin ympäristölupavelvollisia toimintoja.

3.1 Yhteiskäsittelyluvut

Samaa ottamishanketta koskeva maa-ainelain ja ympäristönsuojelulain mukainen lupa- hakemus käsitellään yhdessä, ja ratkaistaan pääsääntöisesti samalla päätöksellä. Kannuksessa Maa-aineksen ottamispaikat, joiden ympäristölupa- ja maa-ainelupa on ratkaistu yhteiskäsittelyssä (MAL 4 a § ja YSL 47 a §) tarkastetaan samanaikaisesti säännöllisen valvonnan yhteydessä.

3.2 ELY-keskuksen valvomat kohteet

ELY-keskus valvoo kaikkia direktiivilaitoksia, jotka on määritelty ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 1. Direktiivilaitokset määritellään ns. BAT- ja BREF-asiakirjojen perusteella. ELY-keskus valvoo myös ympäristönsuojelulain liitteen 1 taulukossa 2 lueteltuja toimintoja ympäristönsuojeluasetuksessa säädettyjen toimivaltarajojen

mukaisesti (YSA 1 §). Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän (YLVA) mukaan Kannuksessa on (6) kuusi - ELY-keskuksen valvomaa kohdetta. Valtion lupaviranomaisena toimii AVI.

Taulukko 2. Kannuksen kaupungin ympäristönsuojelun valvontakohteet.

Toiminta/ laitos	Kohteiden lukumäärä	% kaikista kohteista
Ympäristöluvanvaraiset toiminnot:		
Metsäteollisuus	1	2
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	1	2
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	1	2
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	8	15
Mineraalituotteiden valmistus	1	2
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	2	4
Eläinsuojat	31	60
Ampumaradat	1	2
Liikenne	1	2
Jätteen ammattimainen tai laitostainen käsittely	2	4
Muu toiminta	3	6
Ympäristölupia yhteensä:	52	100,00
Rekisteröitävät toiminnot:		
Energiantuotanto	1	14
Jätteen ammattimainen keräys	4	57
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	2	28
Rekisteröintejä yhteensä:	7	100,00
Jätelain perusteella rekisteröitävät toiminnot:		

*Vähäisempi toiminta pohjavesialueella (YSL 28 §)

3.3 Kertaluonteista toimintaa koskevat ilmoitusmenettelyt

Osa toiminnoista on ympäristöhaitan ja toiminnan lyhytaikaisuuden perusteella ilmoituksenvaraista toimintaa. Ympäristönsuojelulaissa on määritelty ilmoitusmenettely ja sen mukaiset toiminnot (YSL 118-120 §). Tilapäinen melu ja tärinä, koeluonteinen toiminta ja poikkeukselliset tilanteet edellyttävät ilmoituksen tekemistä ympäristönsuojeluviranomaiselle, joka tekee ilmoitusten perusteella päätöksen. Ilmoituksen käsittelystä peritään taksan mukainen maksu. Ilmoitusvelvolliset toiminnot eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Ilmoitusmenettelyn mukaisia toimintoja ei tyypillisesti valvota, mikäli kyseisten toimintojen perusteella ei tule yleisöilmoituksia, tai ilmoituksen luonteen huomioiden katsota valvonnan olevan erityisen tarpeellista.

3.4 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Luvanvaraisten, rekisteröitävien ja ilmoitusvelvollisten toimintojen ohella kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkenttään kuuluu myös muuta ympäristönsuojelulain ja sen nojalla säädettyjen asetusten ja määräysten valvontaa. Seuraavaksi esitetyt asiat eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin, vaan niitä valvotaan tarvittaessa.

3.4.1 Onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteet

Ympäristön pilaantumista ja terveyshaittaa aiheuttavia onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteita voi tulla vireille valvonta-asiana haitan kärsijän tai toiminnanharjoittajan ilmoituksesta (YSL 169 ja 186 §). Ilmoitusta koskeva toiminta käydään tarkastamassa ja arvioidaan toiminnasta aiheutuva haitta ja tarvittavat toimenpiteet. Haitan poistamiseksi tehtävät toimenpiteet ja niiden aikataulu voidaan sopia tarkastuksella ja kirjata muistioon tai tarvittaessa toiminnanharjoittajalle annetaan kehoitus ryhtyä toimenpiteisiin. Tarvittaessa voidaan tehdä yhteistarkastus jonkun muun viranomaisen kanssa, jos ilmoitus koskee sellaista asiaa, jossa toimivalta on rinnakkaista tai päällekkäistä tai tarvitaan toisen viranomaisen asiantuntemusta. Tällaisia tarkastuksia voi tulla esim. terveyshaittaa koskevissa asioissa. Annettujen ohjeiden ja määräysten (YSL 180 §) toteutuminen varmistetaan seurantatarkastuksilla, tai asian laatu huomioiden, asianosaisen antamalla todisteluilla, kuten valokuvilla.

3.4.2 Ympäristönsuojelumääräysten valvonta

Kannuksen kaupungissa ei ole voimassa olevia ympäristönsuojelumääräyksiä tämän valvontasuunnitelman laatimisen hetkellä.

3.4.3 Asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (Nitraattiasetuksen valvonta)

Ympäristönsuojelulain nojalla säädetyssä, *nitraattiasetuksessa* (Vna 1250/2014) on määritelty lannan ja eräiden muiden lannoitteiden käyttöön liittyviä toimintoja, joista on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tällaisia toimintoja ovat mm. lannan varastointi aumassa ja lannan levittäminen poikkeustilanteessa. Ilmoitukset koostetaan ja lähetetään ELY-keskukselle vuosittain. Tyyppillisesti nitraattiasetuksen mukaisia ilmoituksia ei valvota, ellei erityisestä syystä valvonnalle ilmene tarvetta.

3.4.4 Jätevesien käsittely ja johtaminen viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla

Ympäristönsuojelulain 16 luku käsittelee jätevesien käsittelyä ja johtamista viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Ympäristösihteeri tarkastaa tarvittaessa rakennusvalvonnalle saapuvien rakennuslupahakemusten jätevesijärjestelmien suunnitelmat, mikäli kiinteistö sijoittuu viemäroinnin ulkopuoliselle alueelle.

Ympäristösihteeri voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa talousjätevesien käsittelyvaatimuksista ympäristönsuojelulain 156d §:n perusteella. Valvontaan kuuluu asiakirjavalvonta, karttatarkastelu ja tarvittaessa tarkastuskäynti.

3.4.5 Muut valvontakohteet

Muita kuin ympäristölupa- ja ilmoitusvelvollisia, tai rekisteröitäviä

toimintoja voidaan lisätä valvontakohteiksi, jos se todetaan tarpeelliseksi tapauskohtaisen riskinarvion perusteella. Tällaisia kohteita voivat olla esimerkiksi eläinsuojat, jotka eivät ole ilmoitusvelvollisia, mutta joiden valvonta nähdään tarpeelliseksi ympäristöriskien arvioinnin perusteella.

4. Jätelain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu jätelain (646/2011) nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta. Yleinen valvontavastuu on yhteinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Jätelain edellyttämä säännöllisen valvonta sisältyy ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaan Kannuksessa.

4.1 Laitosvalvonta

Muita kuin ympäristölupavelvollisia tai rekisteröintimenettelyn piiriin kuuluvia laitoksia lisätään valvontakohteiksi, mikäli se todetaan tarpeelliseksi tapauskohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Huomioon on otettu myös, että jätelain mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä (Jätelaki 124 §).

4.2 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta

Jätelain (JL 646/2011, 100 §) mukaan jätteen ammattimaisesta keräystoiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten. Ammattimaisen keräyksen vastaanottopisteitä ovat mm. tuottajien aluekeräyspisteet ja kauppojen ekopisteet. Ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ilmoituksen ja perii käsittelystä taksan mukaisen maksun.

Kannuksessa on tällä hetkellä rekisteröitynä neljä (4) jätteen ammattimaiseen keräykseen kuuluvaa kohdetta (taulukko 2). Näitä kohteita valvotaan säännöllisesti valvontasuunnitelman ja -ohjelman mukaisesti ja valvonnasta peritään maksu valvontataksan mukaisesti. Jätteiden ammattimaista keräystä koskeva valvontasuunnitelma (JL 124 §) on sisällytetty tähän ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontasuunnitelmaan ja -ohjelmaan.

4.3 Jätehuoltomääräysten valvonta

Kannuksen kaupungissa voimassa olevia jätehuoltomääräyksiä (JL 91 §, Jokilaaksojen jätelautakunta 21.6.2022 § 3) valvotaan muun valvonnan ohessa. Valvontaan kuuluu mm. jätehuoltoon liittymisen valvonta jätehuoltoviranomaiselta tai yleisöltä saatavien ilmoitusten perusteella. Kannuksessa oli 2024 yhä noin puolitoista kiinteistöttäiseen jätehuoltoon liittymätöntä asuin- ja vapaa-ajan kiinteistöä.

4.4 Siirtoasiakirjat ja jätteen luovuttaminen

Jätelain mukaista siirtoasiakirjakäytäntöä valvotaan muun valvonnan yhteydessä. Jätteen haltijan on laadittava siirtoasiakirja vaarallisesta jätteestä, sako- ja umpikaivolietteestä, hiekan- ja rasvanerotuskaivojen lietteestä, pilaantuneesta maa-aineksesta ja muusta rakennus- ja purkujätteestä kuin pilaantumattomasta maa-

aineksesta, joka siirretään ja luovutetaan jätelain 29 §:ssä tarkoitettulle vastaanottajalle (JL 121 §).

Jätettä ammatikseen kuljettavien on liityttävä ELY-keskuksen ylläpitämään jätehuoltorekisteriin. Ammattimaisten jätekuljettajien liittymistä jätehuoltorekisteriin valvotaan muun valvonnan yhteydessä ja tarvittaessa tehdään ELY-keskukseen ilmoitus rekisteriin ilmoittautumattomista kuljettajista.

4.5 Rakennus- ja purkutyöt

Rakentamisesta ja rakennusten purkamisesta voi aiheutua pöly- ja meluhaittoja sekä roskaantumista. Kunnan rakennusvalvonnalle jätettävien rakennus- ja purkulupien yhteydessä vaaditaan ilmoitus siitä, mihin jätteet toimitetaan. Valvontaa tehdään tarvittaessa ilmoitusten perusteella. Samalla valvotaan rakennusjätteen siirtämisessä ja luovuttamisessa tarvittavia siirtoasiakirjoja. Toisinaan ammattimaisen, tai laitospäivätoiminnan yhteydessä on tarpeellista tehdä ilmoitus melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta, ympäristönsuojelulain nojalla.

4.6 Rakennetun ympäristön valvonta

Rakennetun ympäristön hoitoa valvotaan Kannuksen kaupungin rakennusjärjestyksessä säädetyn mukaisesti yhteistyössä rakennusvalvontaviranomaisen kanssa. Kaupunkikuvaan vaikuttavien kohteiden tehostettua valvontaa suoritetaan erikseen päätettyinä ajankohtina. Ympäristökatselmuksissa havaituista puutteista voidaan antaa kehoitus ja määräaika, mihin mennessä korjaukset on suoritettava. Mikäli laiminlyönti jatkuu kehoituksista huolimatta, rakennusvalvontatai ympäristönsuojeluviranomainen voi tapauskohtaisesti puuttua asiaan hallintopakkomenettelyllä.

4.7 Roskaantuminen

Roskaantumistapauksia tulee ilmi ympäristökatselmuksen lisäksi myös yleisöilmoitusten kautta. Kaikki ilmoitusten kohteet käydään tarkastamassa, jos se ei ole ilmeisen tarpeeton. Tarvittaessa voidaan antaa yksittäisiä määräyksiä roskaantumisen ehkäisemiseksi ja jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi (JL 125 §). Määräysten toteutumista valvotaan seurantatarkastuksilla. Mikäli laiminlyönti jatkuu kehoituksista huolimatta, ympäristönsuojeluviranomainen voi tapauskohtaisesti puuttua asiaan hallintopakkomenettelyllä.

4.8 Jätteiden ja maa-ainesten hyödyntämisen valvonta maarakentamisessa

Betoni-, tiili- ja asfalttimursketta, polttolaitosten tuhkaa ja rengasrouhetta sekä eräitä muita jätteitä voidaan tietysti edellytyksin käyttää maarakentamisessa. Käytöstä on ilmoitettava alueelliselle ELY-keskukselle. Käytön edellytyksistä ja vaatimuksista on säädetty toimintaa koskevissa valtioneuvoston asetuksissa. Valvonta on jaettu ELY-keskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Kohteet tarkastetaan ilmoitusperusteisesti tarpeen vaatiessa.

Jokilaaksojen jätehuoltomääräysten 19 § mukaan omassa asumisessa syntyvän puhtaan tiili- ja betonimurskeen pienimuotoinen (enintään 300 m³) ja kertaluontoiseksi luokiteltava käyttö omassa maarakentamisessa on sallittua. Käytön edellytyksistä ja vaatimuksista on määrätty jätehuoltomääräyksissä. Käytöstä on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, joka valvoo kohteita ilmoitusten perusteella tarpeen vaatiessa.

5. Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäväkenttään kuuluu ympäristönsuojelu- ja jätelain ohella myös muun lainsäädännön mukaista valvontaa. Nämä kohteet eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin, vaan valvontaa tehdään muun valvonnan ohessa.

5.1 Vesilain valvonta

Vesilain (VL 587/2011) mukaiseen valvontaan kuuluvat mm. vesistöjen rakentamiseen sekä pohja- ja pintaveden ottamiseen liittyvät tarkastukset sekä ojitusasiat. Vesilain mukaista lupaa haetaan yli 500 m³:n ruoppaukselle aluehallintovirastolta ja ilmoitukset pienimuotoisista ruoppauksista tehdään ELY-keskukselle. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojituksia koskevat erimielisyydet, jotka eivät vaadi lupaa (VL 3 §) tai joita ei käsitellä ojitustoimituksessa (VL 4 §), ja jotka aiheutuvat mm. ojan tekemisestä toisen maalle tai toisen tien poikki, ojan suunnan muuttamisesta tai veden johtamisesta toisen maalla olevaan ojaan tai puroon.

5.2 Haja-asutuksen jätevesien käsittelyvelvoitteen valvonta

Haja-asutuksen eli vesihuoltolaitoksen viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien kiinteistöjen jätevesien käsittelyn ja johtamisen yleisistä periaatteista, velvollisuuksista ja kielloista on säädetty ympäristönsuojelulaissa ja valtioneuvoston ns. *hajajätevesiasetuksessa* (VNa 157/2017). Ympäristönsuojelulaissa on säädetty talousjätevesien perustason puhdistusvaatimuksesta (YSL 154 b §) ja sen toimeenpanosta ranta-, pohjavesi- ja muilla alueilla (YSL 156 a ja 156 b §) sekä perustasoa ankarammasta puhdistusvaatimuksesta (YSL 156 c §). Säännökset ovat vähimmäisvaatimuksia.

Haja-asutuksen vesihuollon valvonnan vastuu jakaantuu kunnassa terveydensuojelu-, rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisten kesken. Ympäristönsuojeluviranomaisen vastuulla on valvoa ympäristönsuojelulaissa talousjätevesijärjestelmille asetettujen vaatimusten täyttymistä ja jätevesien käsittelyssä syntyvien jätteiden asianmukaista käsittelyä. Kiinteistön jätevesistä ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta arvioidaan jätevesijärjestelmästä laadittavan selvityksen perusteella (YSL 157 §). Kiinteistönomistajan tulee huolehtia selvityksen laatimisesta ja säilyttämisestä. Jos kiinteistön jätevesistä uhkaa aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa, voidaan tarkastuksen nojalla antaa määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi (YSL 180 §). Hakemuksesta voidaan myös myöntää lupa poiketa jätevesien puhdistusvaatimuksista laissa määriteltyjen edellytysten täytyessä (YSL 156 d §).

5.3 Vesihuoltolain valvonta

Vesihuoltolain (VHL 119/2001) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii vesihuoltolain yhtenä valvontaviranomaisena. Vesihuoltolain mukaisesti valvotaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen liittymistä viemäriverkostoon. Kiinteistön liittämiselvollisuuden (VHL

10 §) noudattamista edistetään selvityspyynnöin ja kehotuksin sekä tarvittaessa hallintopakkomennettelyllä. Liittämisvelvollisuudesta voidaan myös hakemuksesta myöntää vapautus (VHL 11 §) laissa määriteltyjen edellytysten täyttyessä.

5.4 Kemikaalilain valvonta

Kemikaalilain (KemL 599/2013) sekä biosidi-, POP- ja REACH-asetusten nojalla valvotaan kemikaalien käyttöolosuhteita kemikaaleja käsittelevissä laitoksissa. Tavoitteena on kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäiseminen. Kemikaalilain ja edellä mainittujen asetusten noudattamista valvovat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen, joiden toimivalta määräytyy ympäristönsuojelulain mukaisesti.

5.5 Otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön valvonta

Valtioneuvoston asetuksen (452/2009) otsonikerrosta heikentäviä aineita ja eräitä fluorattuja kasvihuonekaasuja sisältävien laitteiden huollosta (huoltoasetus) yleisvalvonta kuuluu ELY-keskukselle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, ja se tehdään pääsääntöisesti muun valvonnan yhteydessä (esimerkiksi maatilojen maitotankkien huollon valvonta). Lisäksi muilta valvontaviranomaisilta, toiminnanharjoittajilta tai yksityisiltä henkilöiltä voi tulla ilmoituksia epäkohdista.

5.6 Maasto- ja vesiliikennelain valvonta

Maastoliikennelaissa (1710/1995) ja vesiliikennelaissa (463/1996) säädetyn mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluu maastossa ja vesillä järjestettävien kilpailujen tai toistuvan harjoittelun valvonta ja luvitus. Lupien noudattamista valvotaan tarpeen mukaan tarkastuksilla. Luvat myönnetään joko kertaluonteisena tai pidempiaikaisena.

5.7 Ilmanlaadun valvonta

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 145 §:n mukaan kunta on velvollinen laatimaan ilman-suojelusuunnitelman, jos ilmanlaatuasetuksen (79/2017) raja-arvot ylittyvät tai ovat vaarassa ylittyä. Terveysperusteiset ilmanlaadun raja-arvot sisältyvät EU:n ilmanlaatudirektiiviin (2008/50/EC).

Kannuksen kaupungissa ei epäillä raja-arvojen ylittyvän, eikä kunnassa ole voimassa ilmansuojelusuunnitelmaa tämän valvontasuunnitelman laatimisen hetkellä.

5.8 Maa-aineslain valvonta

Maa-aineslain (MAL 555/1981) mukaisten maa-ainesten ottamispaikkojen valvonta ei kuulu ympäristönsuojelulain mukaisen säännöllisen valvonnan piiriin lukuun ottamatta ottamispaikkojen ympäristölupavelvollisia ja rekisteröitäviä toimintoja. Ympäristönsuojelulain mukaisessa yhteiskäsittelyssä (YSL 47 a §) luvitettujen maa-aineksen

ottamispaikkojen luvan ympäristöosioon kuuluvat toiminnot tarkastetaan säännöllisen valvonnan yhteydessä. Ainoastaan maa-aineslain perusteella luvitetut ottamistoiminnot tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä, tai lopputarkastuksella.

5.9 Ulkoilulain valvonta

Ympäristönsuojeluviranomaisen tietojen mukaan kunnassa ei ole pysyvää leirintäaluetta. Tämän valvontasuunnitelman laatimisen aikana Kannuksessa ei ole delegoitu ulkoilulain (1973/606) 20 §:n mukaista leirintäalueviranomaista, eikä viranhaltijaa. Pysyviä tai tilapäisiä leirintäalueita ei tällä hetkellä valvota tai luviteta ulkoilulain nojalla, ympäristöviranomaisen toimesta. Terveystoimiviranomainen valvoo leirintäalueita sille kuuluvalla toimivallalla.

5.10 Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain tehtävät (Ympäristön tilan seuranta)

Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) 6 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee huolehtia ympäristön tilan seurannasta sekä siihen liittyvistä selvityksistä ja tutkimuksista.

Kannuksessa ei seurata erikseen ympäristön tilaa. Välillistä tietoa saadaan lähinnä vesistönäytteenotosta.

6. Valvontakohteiden luokittelu ja riskinarviointi

6.1 Toimintojen riskinarviointi

Kannuksen kaupungin ympäristönsuojelun säännöllisen valvonnan määräaikaistarkastusten tiheys perustuu toimiala- ja laitoskohtaiseen riskinarviointiin. Käytetty riskinarviointimenetelmä perustuu Kuntaliiton ohjeeseen (Mattsson 2016). Riskinarviointiin on otettu mukaan Kannuksessa sijaitsevat ympäristölupavelvolliset ja rekisteröitävät toiminnot sekä jätteen ammattimainen keräystoiminta. Määräaikaistarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä painotetaan ensisijaisesti toimintoihin, joista aiheutuva ympäristön pilaantumisen riski arvioidaan suureksi.

6.2 Toimialakohtainen riskinarviointi

Toimintojen arvioinnissa on tunnistettu ja käytetty seuraavia riskejä:

- päästöt ilmaan (mukaan lukien haju ja pöly)
- melu ja värinä
- päästöt vesistöön ja/tai viemäriin
- päästöt maaperään ja pohjaveteen
- muodostuvat jätteet
- roskaantuminen ja epäsiisteys
- vaarallisten aineiden määrä
- häiriö- ja onnettomuusriski

Näiden riskien merkittävyyttä on arvioitu toimialakohtaisesti pisteyttämällä riskit asteikolla 0-3:

- 0 = ei riskiä (toiminnalla ei ole ympäristövaikutuksia)
- 1 = vähäinen riski (lyhytaikainen viihtyvyyshaitta, ei ympäristön pilaantumisen vaaraa)
- 2 = kohtalainen riski (aiheuttaa viihtyvyyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa)
- 3 = merkittävä riski (aiheuttaa vaaraa terveydelle, merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa)

6.3 Laitoskohtainen riskinarviointi

Laitoksen lopullinen valvontaluokka muodostuu laitoskohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Laitosten yksilöllisen ympäristöriskin arvioinnissa on huomioitu seuraavat laitoksen sijaintiin ja toimintaan liittyvät riskit:

Paikalliset olosuhteet

- pohjavesialueet
- pintavesiolosuhteet
- asutuksen ja loma-asutuksen läheisyys
- vaikutuspiirissä olevat erityisen herkäät kohteet (koulut, sairaalat, luonnonsuojelu- ja virkistysalueet).

Toiminta:

- toiminnan luonne ja laajuus
- tilat ja laitteet
- tuotantoon ja valmistukseen liittyvät tekijät
- kuljetukset ja varastointi
- valvontahistoria (tarkkailujen määrä ja vaativuus, raportoinnin määrä ja vaativuus, lupamääräysten ja säädösten noudattaminen, tapahtuneet onnettomuudet ja poikkeustilanteet, vapaaehtoiset ympäristöjärjestelmät).

Pohjavesialueella sijaintia lukuun ottamatta jokainen riski on pisteytetty laitoskohtaisesti asteikolla 0 (ei riskiä) - 1 (riski olemassa). Yhteenlaskettuun laitoskohtaiseen pistemäärään on lisätty toimialakohtaiset riskipisteet. Näin laskettu riskipisteiden yhteismäärä määrittää laitoksen sijoittumisen valvontaluokkaan taulukon 3 mukaisesti. Toiminnan sijainti pohjavesialueella nostaa laitoksen yhden valvontaluokan ylöspäin, jolloin pohjavesialueiden laitokset ovat tiheimmän tarkastuksen piirissä verrattuna vastaaviin muihin laitoksiin.

Taulukko 3. Toimiala- ja laitoskohtaisen riskipisteytyksen yhteispistemäärän mukainen valvontaluokka ja tarkastustiheys.

Pisteet (toimiala)	Valvontaluokka	Tarkastustiheys
23 ±	1	kerran vuodessa
16-22	2	kerran 3 vuodessa
9-15	3	kerran 5 vuodessa
0-8	4	kerran 8 vuodessa

6.4 Valvontaluokat

Riskinarvioinnin perusteella Kannuksen kaupungin laitokset ja toiminnot sijoittuvat valvontaluokkiin taulukon 4 mukaisesti.

Taulukko 4. Kannuksen kaupungin laitosten ja toimintojen sijoittuminen valvontaluokkiin riskinarvioinnin perusteella.

Toiminta/ laitos	Kohteiden lukumäärä
Valvontaluokka 1	
<i>Tarkastustiheys kerran vuodessa</i>	
Mineraalituotteiden valmistus	1*
Valvontaluokka 2	
<i>Tarkastustiheys kerran 3 vuodessa</i>	
Energiantuotanto	1
Sahalaitos	1*
Kalliokiven louhinta ja murskaus sis. jätteenkäsittely	3
Kalliokiven louhinta ja murskaus	5
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	1*
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi, käsittely ja jakelu	1*
Ampumaradat	1 *
Eläinsuojat (turkistarhat)	6
Jätteen ammattimainen tai laitosten käsittely	2
Valvontaluokka 3	
<i>Tarkastustiheys kerran 5 vuodessa</i>	
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi, käsittely ja jakelu	3
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	2
Eläinsuojat	25
Liikenne	1
Jätteen ammattimainen keräys (JäteL 100 §)	1
Valvontaluokka 4	
<i>Tarkastustiheys kerran 8 vuodessa</i>	
naapuruussuhdelain nojalla luvitettu toiminto	3
Jätteen ammattimainen keräys (JäteL 100 §)	2

* Pohjavesialueella

Valvontaluokkaan 1 sijoittuvat laitokset ja toiminnot, jotka ovat saaneet riskinarvioinnin perusteella riskipisteitä 23 tai enemmän. Toiminnasta aiheutuvilla päästöillä voi olla terveyden ja ympäristön tilaan liittyviä merkittäviä seurauksia. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia. Kohteet tarkastetaan vähintään kerran vuodessa.

Valvontaluokan 2 kohteet ovat saaneet riskinarvioinnissa 16-22

riskipistettä. Toiminnasta aiheutuvilla päästöillä voi olla viihtyvyyteen ja ympäristön tilaan liittyviä, kestoaltaan vaihtelevia seurauksia. Kohteet tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Valvontaluokan 3 kohteet ovat saaneet riskinarvioinnissa 9-15 riskipistettä. Toiminnasta aiheutuvilla päästöillä voi olla vähäisiä ja lyhytaikaisia vaikutuksia. Kohteet tarkastetaan vähintään kerran viidessä vuodessa.

Valvontaluokan 4 kohteet ovat saaneet riskinarvioinnissa 0-8 riskipistettä. Toiminnasta aiheutuvilla päästöillä ei ole juurikaan vaikutusta ympäristöön ja ovat tyypillisesti naapurussuhdellailla luvitettuja toimintoja. Lisäksi jätteenkeräyspisteet muoville, paperille yms. eivät ole suuria riskikohteita. Kohteet tarkastetaan kerran kahdeksassa vuodessa.

7. Valvontaohjelman laatiminen

Valvontaohjelmassa määritellään ja kuvataan tulevalle ohjelmakaudelle suunnitellut valvontatoimenpiteet. Ohjelmassa esitetään tiedot alueen ympäristönsuojelun valvonnan piiriin kuuluvista luvanvaraisista ja rekisteröitävistä laitoksista sekä muista säännöllisesti valvottavista toiminnoista ja näissä suoritetuista säännöllisistä valvontatoimenpiteistä. Valvontaohjelma päivitetään vuosittain. Päivityksen yhteydessä tarkistetaan valvontakohteiden ajantasaisuus sekä arvioidaan edellisen ohjelmakauden valvontatavoitteiden toteutuminen.

Kannuksessa ympäristönsuojeluviranomaisen suorittama säännöllinen valvonta perustuu viranomaisen toimiala- ja laitoskohtaisesti tekemään riskinarviointiin. Määräaikaistarkastukset toteutetaan 1-8 vuoden välein riippuen mihin neljästä valvontaluokasta toiminto kuuluu. Valvontaohjelman laadinnassa huomioidaan laitosten aikaisemmat tarkastuskäynnit ja muiden valvontatoimenpiteiden ajoittuminen. Tarkastukset pyritään toimialakohtaisesti priorisoimaan alkaen korkean riskiluokituksen laitoksista, joiden määräaikaistarkastuksesta on pisin aika, edeten vähemmän aikaa sitten tarkastettuihin pienemmän riskiluokan kohteisiin.

Kannuksen kaupungin ympäristösihteeri vastaa yhdessä ympäristötarkastajan kanssa valvontaohjelman laadinnasta ja sen päivittämisestä. Lisäksi ympäristösihteeri arvioi valvontatavoitteiden toteutumisen ja raportoi siitä teknisten palveluiden lautakunnalle ohjelmakausittain.

8. Valvontatoimenpiteet

8.1 Määräaikaistarkastus

Yksi keskeisimmistä valvontatoimenpiteistä ovat riskinarvioperusteiset määräaikaistarkastukset ympäristöluvanvaraisissa ja rekisteröitävissä laitoksissa. Jätteen ammattimainen keräystoiminta (JL 100 §) kuuluu myös ympäristönsuojelun säännöllisen valvonnan piiriin.

Tarkastuksen ajankohta sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen. Ympäristönsuojelulain mukaan toiminnanharjoittajalle, tai hänen

edustajalleen on varattava tilaisuus osallistua halutessaan osallistua tarkastuskäyntiin. Laitostarkastuksessa käydään pääsääntöisesti läpi toiminnanharjoittajan tilat ja toiminta, ympäristölupaan, ilmoitukseen tai ilmoituspäätöksen liittyvät tekijät ja määräykset, seuranta- ja valvontatiedot sekä mahdolliset valitustapaukset tai muut poikkeustilanteet. Muita tarkastustoimenpiteeseen kuuluvia vaiheita ovat ennakkovalmistelu, keskimääräinen matka-aika, tarkastuskertomuksen laadinta, toiminnanharjoittajan raporttien lukeminen ja muu tarkastuksesta mahdollisesti seuraava jälkityö, kuten tietojen tallentaminen.

Tarkastuksia voidaan suorittaa myös muulloin, kun valvontaohjelman säätämällä tavalla. Tarkastus voi olla aiheellista yleisöilmoitukseen perustuen, luvanvaraisen toiminnan muuttuessa olennaisesti, tai toiminnanharjoittajan pyynnöstä voidaan tehdä ylimääräinen tarkastus.

8.2 Ympäristöluvan, rekisteröinnin tai ilmoituspäätöksen voimaantulotarkastus

Ensimmäinen tarkastus pyritään tekemään vuoden kuluessa päätöksen tultua lainvoimaiseksi, tai toiminnan alkaessa. Jos laitos aloittaa toiminnan myöhemmin, lupapäätös käydään tarvittaessa läpi toiminnanharjoittajan kanssa neuvottelussa ennen kuin toiminnan kannalta oleellisiin toimiin ryhdytään. Tarkastuksen ja neuvottelun avulla varmistetaan, että toiminnanharjoittaja on sisäistänyt luvan vaatimukset.

8.3 Tarkastus yleisöilmoituksen perusteella

Laitosta koskevaa yleisöilmoitusta vastaan otettaessa, selvitetään mistä on kysymys. Yleisöilmoitus kirjataan ylös. Asia voidaan käsitellä kiireettömänä, jos siitä ei ilmoituksen perusteella arvioida aiheutuvan ympäristön pilaantumisen vaaraa tai kohtuutonta haittaa. Ilmoituksen tekijälle annetaan tieto toimista ja niiden vaikutuksista asian ratkettua, mikäli tarpeellista. Mikäli ilmoittaja ei ole laittanut asiaa kirjallisesti vireille eikä viranomaisen vastaus tyydytä häntä, tulee ilmoittajalle antaa tieto vireillepano-oikeudesta (YSL 186 §).

8.4 Onnettomuus tai poikkeuksellinen tilanne

Onnettomuus- ja poikkeustilanteissa on tehtävä laitokselle tarkastus. Tarkastuksessa selvitetään mm. tilanteesta aiheutuneiden päästöjen määrä ja laatu sekä vaikutukset ja niiden laajuus. Tarkastuksen perusteella arvioidaan tarve jatkotoimenpiteille. Poikkeuksellisista tilanteista on ilmoitettava valvonta- ja lupaviranomaiselle.

8.5 Tarkastuskertomus

Tarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, josta käyvät ilmi mm. tarkastusaika, -paikka ja tarkastukseen osallistuneet henkilöt, tarkastuksessa tehdyt havainnot, toiminnanharjoittajan esittämät näkökannat sekä sovitut toimet ympäristönsuojelun edistämiseksi.

Mikäli tarkastuskertomus sisältää esityksiä ja menettelyjä toiminnan ympäristönsuojelun kehittämiseksi, tarkastuskertomus lähetetään toiminnanharjoittajalle allekirjoitettavaksi tai hyväksytetään muuten toiminnanharjoittajalla. Mikäli toiminnanharjoittaja ei hyväksy sovittua ja tarpeellista parannusta ympäristönsuojelun kehittämiseksi, viranomainen antaa kehotuksen toimeen ryhtymisestä. Asiassa voidaan käyttää myös hallintopakkokeinoja, josta päättää kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

8.6 Raportoinnin seuranta

Lupa- ja rekisteröitymisvelvollisten toimintojen valvontaan kuuluu toiminnanharjoittajan ympäristönsuojeluviranomaiselle toimittamien seurantatietojen, kuten vuosiraporttien ja mahdollisten muiden lupamääräysten edellyttämien seurantatietojen läpikäynti. Tarvittaessa

toiminnanharjoittajalta voidaan pyytää lisäselvityksiä. Raportoinnin seurannalla varmistetaan lupamääräysten mukainen toiminta ja sen perusteella lupaviranomaisen on mahdollista päättää tarpeen vaatiessa määräysten muuttamisesta tai tarkastamisesta.

Vuosiraportointia ei seurata aktiivisesti kunnassa. Vuosiraportteja tulee harvakseltaan, ainoastaan murto-osalta toimijoita. Jokaista ympäristöluvullista toimijaa on velvoitettu luvassa ja lailla toimittamaan vuosiraportit. Uusissa luvissa on pyritty sähköistämään raportointia soveltuvilta osin Y-alustalla (YLVA).

8.7 Muut valvontatoimenpiteet

Muita maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi toiminnan vuosikertomuksen tarkastus, hallintapakkomääräyksen valvomiseksi suoritettu tarkastus (YSL 175, 176 §) sekä toiminnan keskeytystilanteessa suoritettava tarkastus (YSL 181 §). Rikkomuspohjaiset maksut koskevat kaiken tyyppisiä toimintoja.

9. Valvonnan maksullisuus

Tämän valvontasuunnitelman mukaisista määräaikaistarkastuksista peritään maksu voimassa olevan valvontataksan mukaisesti. Valvontamaksuissa huomioidaan ympäristönsuojeluasetuksen mukainen maksun kohtuullistaminen mikroyrityksille. Mikroyritysten maksu on 25 % pienempi normitaksasta. Maksujen suuruutta harkittaessa on otettu huomioon valvonnasta aiheutuvat kustannukset siten, että valvottavilta kohteilta perittävät maksut kattaisivat valvonnan kustannukset täysimääräisesti.

Taksaan on huomioitu myös, että erillistä maksua ei peritä viranomaisen eikä haittaa kärsivän asianosaisen aloitteesta vireille laitetun asian käsittelystä. Samoin on katsottu aiheelliseksi lisätä määräys, että muiden kuin viranomaisen tai haittaa kärsivän asianosaisen vaatimuksesta vireille laitetun asian käsittelystä voidaan vireillepanijalta periä maksu, jos vireillepanoa on pidettävä ilmeisen perusteettomana.

10. Valvonnan resurssit

Kannuksen kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena toimii teknisten palveluiden lautakunta. Ympäristönsuojeluviranomaisen viranhaltijatehtävien (ympäristösihteeri ja ympäristötarkastaja) hoito ostetaan toistaiseksi palveluna Ylivieskan kaupungilta. Sopimus säännöllisestä valvonnasta on allekirjoitettu 13.12.2017.

Valvontasuunnitelmaan ja -ohjelmaan perustuvasta ympäristölupavelvollisten ja rekisteröitävien toimintojen sekä jätteen ammattimaisen keräyksen säännöllisestä valvonnasta vastaa toistaiseksi Ylivieskan kaupungin ympäristötarkastaja, jonka työtehtäviin kuuluu valvontasuunnitelman mukaiset valvontatoimenpiteet kaikissa sopimuskunnissa. Ympäristötarkastajan valvonta-alueeseen kuuluu seuraavat kunnat: Ylivieska, Sievi, Oulainen, Nivala, Merijärvi ja Kannus.

Ympäristötarkastajalla on käytettävissä työaika Kannuksen kaupungin kohteiden valvontatoimenpiteisiin enintään 0,12 henkilötyövuotta. Valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta edellyttää työaika karkeasti arvioiden keskimäärin kaksi työpäivää kohti valvontakohtetta, huomioon ottaen kaikki valvonnan työvaiheet. Ympäristötarkastajalla on tällöin mahdollista teoriassa tarkastaa noin 13 valvontakohtetta vuodessa.

10.1 Valvonnan priorisointi

Valvonnan aikataulutusta suunniteltaessa otetaan huomioon laitosten aikaisempi valvontahistoria. Valvontaohjelmassa esitetään laitosten vuosittainen tarkastusrytmi, jota määriteltäessä pyritään priorisoimaan laitokset siten, että toimialat, joiden tarkastukset sijoittuvat ajankohdaltaan kauimmas tai joiden riskinarvio sitä edellyttää, pyritään tarkastamaan ensin. Valvontaohjelmaa suunniteltaessa toimenpiteet pyritään jakamaan tasaisesti eri vuosille niin, että resurssit riittävät kattavasti suunnitellun valvonnan toteutukseen.

10.2 Valvonnan delegointi

Valvonnan tehokkuuden kannalta yhtenä keskeisenä tekijänä on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan delegointi tarpeen vaatiessa eri viranhaltijoille. Esimerkiksi välitöntä reagointia edellyttävissä valvontatoimenpiteissä viranhaltija pystyy antamaan määräyksiä tai keskeyttämään toiminnan välittömästi. Kannuksen kaupungin teknisten palveluiden lautakunta on määrännyt ympäristötarkastajalle tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuden (YSL 172 §) ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaista säännöllistä valvontaa varten (Tekpltk 27.6.2018 § 50).

10.3 Valvonnan tietojärjestelmät

Asiakkaiden kanssa tapahtuva viestiminen tapahtuu pääsääntöisesti sähköpostitse ja puhelimitse. Valvontatoimissa käsitelty ja syntyvä tieto tallennetaan Kannuksen kaupungin verkkoasemalle. Asemille tallennetaan vähintään tarkastuskertomus ja tarkastuksella otetut valokuvat. Tarkastuskertomus lähetetään tyypillisesti asiakkaalle sähköpostitse, ellei erityisestä syystä haluta kirjeitse.

Siirtymistä sähköisiin lupa- ja valvontatyökaluihin tutkitaan. Valvonnan sähköisen työkalun valintaan vaikuttaa mm. palveluntarjoajan ympäristönsuojelun tarpeisiin erityisesti kohdennettu sisältö, tarjottava ylläpito- ja kehitystyö sekä yhteensopivuus muiden tietojärjestelmien kanssa. Ympäristövalvonnan tietoa enenemissä määrin tallennetaan ja lisätään ELY-keskuksen ylläpitämään YLVA-järjestelmään (Y-alusta). Y-alusta ei salli kuntien valvojien tallentavan kuitenkaan tarkastuspöytäkirjoja tai kuvia valvontakohteista.

10.4 Koulutus

Henkilöstön riittävällä ja asianmukaisella koulutautumisella taataan ympäristönsuojelun ja sen valvonnan laadukas ja suunnitelmallinen toteutuminen. Työntekijöiden on mahdollista osallistua tarpeen mukaan

sisäisiin sekä ulkopuolisten tahojen tarjoamaan koulutukseen. Ylivieskan kaupunki vastaa ympäristötarkastajan koulutuksesta, niin kauan kuin palvelusopimus on voimassa.

10.5 Viranomaisten välinen yhteistyö

Luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen tarkastamisvelvollisuus on ympäristönsuojeluviranomaisella, mutta kohteita valvottaessa viranomaisyhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi lausuntopyyntöjen tai joissakin tapauksissa yhteistarkastusten muodossa (taulukko 6). Valvontayhteistyössä toimivalta jakaantuu tapauskohtaisesti eri viranomaisten kesken toimintaa säätelevien lakien mukaisesti.

Kunnan valvontaviranomainen voi tarvittaessa osallistua myös alueellisen ELY-keskuksen valvonnassa olevien kohteiden määräaikaistarkastuksiin. Ympäristöterveydenhuollon kanssa tehdään yhteistarkastuksia kohteisiin, joista saattaa aiheutua myös terveyshaittaa. Onnettomuuksissa, joista voi koitua ympäristön pilaantumisvaaraa, pelastuslaitos ottaa yhteyttä ympäristönsuojelun viranhaltijaan tai kunnan muuhun etukäteen määrättyyn yhteyshenkilöön heti onnettomuuden alkuvaiheessa. Onnettomuustilanteissa harkitaan tapauskohtaisesti tarvittavat valvonta- ja jälkiseurantatoimenpiteet. Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä kohteissa, joissa epäillä rikkomusta, tai poliisia tarvitaan turvaamaan tarkastuksen turvallisuus. Yhteistyötä tehdään myös kunnan rakennusvalvonnan, kaavoituksen, teknisen toimen ja maaseututoimen kanssa.

Taulukko 6. Keskeisimmät kunnan ympäristönsuojelun yhteistyöviranomaiset ja esimerkkejä yhteisistä valvontatoimenpiteistä (Mukaiillen Mattsson 2016).

Yhteistyöviranomainen	Valvontakohteet
Kunnan rakennusvalvonta	rakennuslupahakemukset, hajajätevesisuunnitelmat, ylijäämämaiden läjittäminen, roskaamiskohteet, hevostallit
Keski-pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto	ympäristölupahakemukset, maatalouskohteet, tapahtumat, joissa elintarvikkeita, jätehuolto
Kunnan kaavoitus	kaavahankkeet
Kunnan tekninen toimi	yleiset alueet, infran rakentaminen ja ylläpito
Jätehuoltoviranomainen	jätelain kohteet, liittyminen jätehuoltoon
Maaseututoimi	maatalouskohteet
Vesi- ja jätehuoltolaitokset	vesi- ja jätehuollon valvontakohteet
Naapurikunnat	vaikutuksiltaan kunnan rajat ylittävät kohteet
ELY-keskus	ympäristöluvat, pilaantuneiden maiden puhdistaminen, onnettomuustilanteet
Aluehallintovirastot	ympäristöluvat
Palo- ja pelastuslaitos	öljyntorjunta, öljysäiliöt, kemikaalikohteet, onnettomuudet
Poliisi	rikkomustilanteet
TUKES	tarkastuskäynnit, kemikaalien varastointi
Ruokavirasto	maatalouskohteet: lannoitus, eläinperäiset jätteet
Museovirasto	kulttuurimaisemakohteiden työluvut
Tulli	tarkastuskäynnit, luvattomat kaatopaikat
SYKE	öljyvahingot merialueella, jätteiden siirrot

11. Valvontaohjelman tavoitteiden toteutuminen 2018–2022

Valvontakohteiden ajantasaisuus ja edellisen ohjelmakauden valvontatavoitteiden toteutuminen arvioidaan vuosittain valvontaohjelman päivityksen yhteydessä. Valvontasuunnitelma tarkistetaan viiden (5) vuoden välein. Samassa yhteydessä voidaan arvioida valvontasuunnitelman toteutumista ja päivitystarvetta valvontaohjelmasta vuosittain tehtyjen arviointien perusteella.

Valvontasuunnitelmaa ei ole tarkistettu, eikä laadittu 2022–2024 ympäristönsuojelun henkilöstövaihtojen takia. Lisäksi katsottiin parhaaksi rytmittää suunnitelma valtuustokausien mukaiseksi. Valvontaohjelmaa on päivitetty ja ylläpidetty vuosittain, riippumatta suunnitelman päivittämisestä.

Taulukko 7. Tarkastukset 2018–2024.

Vuosi	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ympäristöluvat ja ilmoituspäätökset	57	59	60	56	56	56	56
YSL:n mukaisesti rekisteröidyt toiminnot	2	2	3	4	4	4	4
Yhteensä	59	61	63	60	60	60	59
Toteutuneet tarkastukset	4	11	6	7	3	4	6
Suunnitellut tarkastukset	5	15	14	14	16	15	23

Lakimuutoksista huolimatta, valvottavien kohteiden määrä on pysynyt

suhteellisen samana. Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän (YLVA) päivittämisen yhteydessä tunnistettiin 74 kohdetta. Näistä kohteista tiedetysti lopettaneita, tai keskeyttäneitä, tai siirtymäsäännöksillä toimivia ainakin 15. Valvontasuunnitelmassa on 2024 lopussa 59 kohdetta. Yhteensä tarkastuksia tehtiin 2018–2024 aikana kunnassa 46, joka vastaa 92 keskimääräistä henkilötyöpäivää.

Yleisesti ottaen ympäristönsuojelun säännöllisen valvonnan haasteena on myös toimintojen epäsäännöllisyys ja lyhyt sesonki. Tarkastukset tulee tehdä useimmiten lumettomaan aikaan, ympäristön tilan havainnoimiseksi. Kesäkaudella lomamatkat katkaisevat tarkastukset moneksi viikoksi, ja keväisin sekä syksyisin useat eläinsuojat ovat kiireisiä, eivätkä ehdi mielellään tarkastuksille. Tarkastukset pyritään järjestämään siten, etteivät ne aiheuttaisi kohtuutonta haittaa toiminnanharjoittajille. Kalliolouhoksilla ja murskaamoilla on usein muutaman viikon aikaikkuna, jolloin ne ovat toiminnassa. Tarkastuksia ole järkevää tehdä kohteille, joilla ei ole toimintaa. Peruutukset ja siirrot ovat myös tyypillisiä määräaikaistarkastuksille.

Kannuksessa valvonnan alkaessa 2018 tarkastusoikeus ympäristötarkastajalle saatiin vasta kesäkuun puolella välissä – jolloin jo osa sesongista oli ohi. Huomionarvoista on myös, että koska aiempaa säännöllistä valvontaa ei ollut, koko järjestelmä jouduttiin rakentamaan alkutekijöistä. Vuosina 2023–2024 ympäristönsuojelun koko henkilökunta vaihtui. koronarajoitteilla 2020–2022 oli myös vaikutuksia tarkastusten toteuttamiseen ja toiseksi lintuinfluenssapandemia turkistarhoilla 2022–2023 on estänyt täysin näiden kohteiden tarkastamisen.

Yhteen kohteeseen kohdistuvaa työtaakkaa (kaksi päivää kohdetta kohti) on arvio ja vaihtelee kohteittain. Toiset kohteet vaativat toisia enemmän töitä, jotkin kohteet vähemmän. Henkilöresurssit olivat mitoitettu aiemmassa valvontasuunnitelmassa suuremmaksi, kuin todellisuudessa. Ympäristötarkastajalla ei ole käytettävissään 0,25 henkilötyövuotta vaan 0,12 htv, mikäli aika jaetaan valvottavien kuntien kesken tasan. Ympäristönsuojelulaki sallii tehtävien asettamisen kiireellisyysjärjestykseen. Esimerkiksi paperinkeräyspisteitä ei ole välttämätön tarkastaa kolmen vuoden välein, vaikka puhtaasti toimialakohtaiseen riskinarviointiin perustuen ne pitäisi.

12. Tulevaisuus ja kausi 2025–2030

Kannuksen alueellisista toiminnoista turkistarhaus on ollut jo muutaman vuoden taantumassa. Mikäli toimialan taantuma jatkuu, odotettavissa onkin, että turkistarhojen ympäristölupia tullaan rauettamaan – ja valvontakohteita poistamaan. Eläinsuojien koko on kasvanut lakimuutosten ja taloudellisten todellisuuden takia. On odotettavissa, että eläinsuojien määrä laskee, mutta olemassa olevien tilojen eläinmäärät kasvavat. Toisaalta valtion lupa- ja valvontaviranomaiset (ELY- ja AVI) ovat korottamassa hintojaan. Valtion ja kuntien väliset hintaerot, kunnan lyhyemmät käsittelyajat tulevat ohjaamaan entistä enemmän toimintoja kuntaan luvitettavaksi sekä valvottavaksi.

Vuoden 2025–2030 valvontaohjelma on Kannuksen ympäristönsuojelun toinen valvontasuunnitelmaan ja toimijoiden riskinarviointiin perustuva valvontaohjelma (YSL 168 §). Ennen vuotta 2018 ympäristönsuojelun

valvontakäyntien tiheys perustui käytännössä tehtyjen havaintojen ja toimialan ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia koskevan tiedon perusteella. Nykyiseen ohjelmaan on saatu jo lisättyä valvontahistoriaa.

Ohjelmakaudella 2025–2030 pyritään entisestään tehostamaan valvonnan säännöllisyyttä, kattavuutta ja vaikuttavuutta. Jos joka vuosi pyritään tarkastamaan 13 kohdetta, kaikki kohteet voitaisiin tarkistaa viisivuotiskauden aikana.

Lähteet:

Lindsberg, E. & E. Rankonen (2012). *Kannuksen Eskolanharjun pohjavesialueen suojelusuunnitelma -luonnos*.

Mattsson, L. (2016). Ohje kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen.

Westerberg V., Bonde A., Haldin L., Koivisto A.M., Mäkinen M., Siirto A., & Teppo A. (2022). *Kokemäenjoen - Saaristomeren - Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027*. Pysyvä linkki: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-010-5>

ELY-keskus (2021). *Ilmoitus Kannuksen luokiteltujen pohjavesialueiden merkitsemisestä tietojärjestelmään*.

Syke. (2024 a). *Vesipuitedirektiivin mukaiset vesimuodostumat* Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/vesipuitedirektiivin-mukaiset-vesimuodostumat>

Jarviwiki. (n.d). *Kannus*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://www.jarviwiki.fi/wiki/Kannus>

Ymparisto.fi (2023 a). *Lestijoki*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/lestijoki>

Ymparisto.fi (2023 b). *Viitajarvi*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet/viitajarvi>

Syke. (2024 b). *Luonnonsuojelu- ja erämaa-alueet*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/%7BC8FC4A42-A2C3-40C4-92CD-2299C688514E%7D>

Syke. (2024 c). *Luonnonmuistomerkit*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/%7B5AF856D8-2AA6-4FBA-ACDC-BD3D116F0466%7D>

Syke. (2016). *Soidensuojelun täydennysehdotus ja valtionmaan toteutuneet kohteet*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/soidensuojelun-taydennysehdotus-ja-valtionmaan-toteutuneet-kohteet>

Keski-Pohjanmaan maakuntaliitto. (2016). *Keski-Pohjanmaan IV vaihemaakuntakaava mannertuulivoimamaisema ja kulttuuriympäristö*.

Metsäkeskus. (2024). *Metsälain mukaiset lähde- ja pienvesikohteet*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/metsalain-mukaiset-lahde-ja-pienvesikohteet>

GTK. (2014). *Happamat sulfaattimaat*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/happamat-sulfaattimaat-1-250-000>

GTK. (2022). *Yleiskartoituksesta riskienhallintaan - sulfaattimaat ovat Suomen sitkein ympäristöhaitta, mutta vaikutuksia ehkäistään tutkimuksen avulla*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://www.gtk.fi/ajankohtaista/yleiskartoituksesta-riskienhallintaan-sulfaattimaat-ovat-suomen-sitkein-ymparistohaitta-mutta-vaikutuksia-ehkaistaan-tutkimuksen-avulla/>

Museovirasto. (2024 a), *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/valtakunnallisesti-merkittavat-rakennetut-kulttuuriymparistot-rky>

Museovirasto. (2024 b). *Eriyislaeilla suojellut rakennusperintökohteet*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/erityislaeilla-suojellut-rakennusperintokohteet>

Museovirasto. (2024 c) *Kirkkolaeilla ja rautatiesopimuksella suojellut kohteet*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/kirkkolaeilla-ja-rautatiesopimuksella-suojellut-kohteet-museovirasto>

Museovirasto. (2024 d) *Muinaisjäännökset*. Haettu 2.9.2024 osoitteesta <https://ckan.ymparisto.fi/dataset/muinaisjaannokset-muinaisjaannosrekisteri>